



РІЧНИЙ ЗВІТ 2025

МУЗЕЙ
ВОЄННОГО
ДИТИНСТВА

МУЗЕЙ

ВОЄННОГО

ДИТИНСТВА

РІЧНИЙ

ЗВІТ

Щоб говорити про покоління, треба дати йому слово



Кожен новий воєнний рік показує, як важливо системно документувати дитячий досвід. Тема дитинства — одна з найбільш вразливих до маніпуляцій та інструменталізації під час війни. Замість дітей часто говорять дорослі. Тому нам буває складно побачити, як же насправді виглядає воєнне дитинство.

Урешті, щоб говорити про покоління, треба дати йому слово. Цей принцип залишається ключовим для нашої роботи. Зараз у нашому архіві зібрано вже близько 900 історій.



Ми прагнемо показати людям, чиє дитинство зачепила війна, що їхній досвід важливий, що в них є можливість розповісти свою історію, а суспільство здатне їх із повагою вислухати й підтримати.

Для самих дітей розповідь власної історії — один зі способів пережити й подолати складні досвіди. Музей дає можливість висловитись як через інтерв'ю, так і через альтернативні мистецькі практики. Для багатьох участь у таких проєктах — чи не перша нагода бути почутими, спертися на власну історію, цілісно її побудувати.

Для нас це змога зберегти живий контакт із людьми, для яких ми працюємо. Історії, розказані дітьми та підлітками, дають змогу побачити й краще зрозуміти це покоління, його бачення й прагнення. Нам важливо не чекати завершення війни, а вже зараз чути одне одного і створювати можливості будувати горизонтальні зв'язки та спільноти.

Світлана Осіпчук

програмна директорка,
Музею воєнного дитинства в Україні

Стійкість організації у часи війни і змін



2025 рік став трансформаційним для музею — ми вирости у спроможну системну організацію з інституційними знаннями й налагодженими процесами, але залишились гнучкими та чутливими до тем, із якими працюємо. Це заслуга команди (основного рушія змін і росту) й партнерів, які були з нами впродовж п'яти років становлення й далі нас підтримують. Ми разом будемо інституційну стійкість музею, яка допомагає документувати й транслювати дитячий досвід.



Керувати Музеєм воєнного дитинства в Україні означає дбати про його розвиток і постійно адаптуватися до ризиків. Цього року ми значно посилили систему фінансування, перейшовши на диверсифіковану мапу донорів. Це допомогло нам стати стабільнішими й опірнішими до негативних змін.

Музей воєнного дитинства — міжнародна організація, яка почала з документування дитячого досвіду війни у Боснії і Герцеговині, а зараз працює з різними війнами та конфліктами у світі. Ми спираємося на досвід колег, проте розуміємо, що феномен воєнного дитинства в Україні потребує окремого сфокусованого дослідження. Щоб залишатись актуальними в українському суспільстві, ми розвиваємо власні напрями роботи й адаптуємо методологію.

Суб'єктність музею як української організації, що працює в локальному контексті, тепер підсилено ще й юридично: цьогоріч ми почали працювати вже як громадська організація «Центр досліджень дитинства у збройних конфліктах». Однак у зовнішній комунікації ми досі зберігаємо бренд Музею воєнного дитинства, дотримуємося засадничих міжнародних принципів і продовжуємо працювати задля втілення спільної місії.

Оксана Галушка

Операційна директорка,
Музею воєнного дитинства в Україні

ПРО МУЗЕЙ

Музей воєнного дитинства документує досвіди людей, на чиє дитинство вплинула війна. В Україні музей працює з 2018 року. Основа українського музейного архіву — історії російсько-української війни. Крім того, команда музею записує історії людей, які були дітьми під час Другої світової війни та інших конфліктів.

МІСІЯ

Ми працюємо, щоб зафіксувати дитячий досвід проживання війни, допомогти дітям упоратися з наслідками війни через можливість поділитися своєю історією, а також підвищити чутливість різних спільнот в Україні до досвіду одне одного.

Історія музею в Україні





ДОКУМЕНТУВАННЯ

Найбільший архів дитячих досвідів під час війни

В Україні Музей воєнного дитинства збирає історії дитинства під час російсько-української війни з початку 2014 року, а також свідчення людей, чиє дитинство зачепила Друга світова війна та інші конфлікти у світі. Нас цікавить, як змінюється повсякденне дитяче життя внаслідок війни.

Зібрані свідчення дорослих і дітей допомагають краще зрозуміти не лише персональну травму, а й колективні переживання, що охоплюють суспільства у війні: досвід вимушеного переселення, адаптації в нових містах і країнах, пошук власної ідентичності, переживання втрат і розлук тощо.



Колекція музею

Сьогодні архів музею в Україні налічує понад 960 інтерв'ю та більш ніж 1725 предметів, пов'язаних зі спогадами дітей. Значну частину історій зібрано під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Наразі це найбільший архів історій дитинства під час російсько-української війни з початку 2014 року. У майбутньому він стане історичним джерелом для дослідників з України та світу.

Предмети разом із пов'язаними історіями експонуються в Україні та за кордоном. Повноформатні виставки представляють різноманіття досвідів дітей під час війни, а поп-ап виставки фокусуються на вузьких темах і проходять на полях інших подій.

960 +
інтерв'ю



1725 +
предметів



Навчання для дослідників і дослідниць

Щороку музей організовує освітні події для дослідників та дослідниць, музейних працівниць і працівників та громадських організацій, які документують досвіди війни. У серії онлайн-зустрічей «Перетворюючи досвід у знання» дослідники й дослідниці та фахівці й фахівчині зі сфери культури діляться методами документування та створення публічних проєктів, що працюють із локальною пам'яттю й досвідами окремих соціальних груп.

Запрошені лектор(к)и розповідають, як трансформувати особистий досвід чи уважне споглядання досвіду інших у дослідження, культурний чи мистецький проєкт, фільм або навіть інституцію.

Від 2023 року в лекціях і воркшопах узяли участь понад 685 дослідників та дослідниць, музейників і музейниць та працівників і працівниць громадського сектора.



Дослідження Музею воєнного дитинства в Україні здійснюються за підтримки Програмного офісу ProPeace в Україні.

02

ВИСТАВКИ

Книжки, які супроводжують крізь війну

Під час війни книжки стали для дітей і дорослих опорою, джерелом підтримки та внутрішнього спокою, коли реальний світ здається занадто крихким і жорстоким. Саме про це й була виставка, яку музей представив на щорічному книжковому фестивалі «Книжковий Арсенал».

За останні роки чимало респондентів і респонденток передали в архів музею саме книжки: від фентезі до детективів, від Кінга до Макіавеллі, від шкільних підручників до Конституції. В умовах війни книжка набула для дітей і дорослих нового змісту.



Книжка залишається поруч, коли зникає електропостачання внаслідок ударів російської армії по цивільній інфраструктурі, коли доводиться виїжджати з міста чи навіть країни. Дорослі читають дітям, щоб виявити любов, заспокоїти, побути разом перед сном. Діти читають, щоб розважитися, дізнатися нове, змінити хід думок, навчитися дорослішати чи сховатися в захопливому світі пригод.

ІСТОРІЯ З ВИСТАВКИ

Врятована книжечка

Ця книжка з херсонської школи. Її і ще пару книжечок спасли вчителі. І одну книжечку передали мені.

Коли я була у Херсоні, то ходила в садочок. Квартиру розстріляли з танка. Ми їхали на автомобілі, мама закрила моє лице, відволікала, щоб я не бачила, що там горить за вікном.

Із-за того, що мій садочок розстріляли, я не встигла піти у старшу групу та її закінчити. Я вже перейшла в другий клас. У мене не виходить читати.

Арія, нар. 2016

м. Херсон



ПАРТНЕРИ ВИСТАВКИ

Воєнне дитинство: досвіди Другої світової війни

Друга світова війна стала універсальним воєнним досвідом для кожної родини в Україні. Життя в умовах окупації, втрата близьких, вимушене переміщення через бойові дії та депортації стали тлом дорослішання цілого покоління. Сьогодні діти Другої світової переживають війну вдруге.

До 80-ї річниці закінчення Другої світової війни музей спільно з громадською організацією «Після тиші» представив у Львові виставку, що зібрала особисті історії людей, які пережили Другу світову дитини.

Виставка дала змогу побачити розмаїття досвідів воєнного дитинства з часової дистанції, а також досягнути його тяглості на теренах України.

Ця виставка — не лише свідчення про історичні події. Вона спонукала замислитись, як ми сприймаємо свої нинішні досвіди війни, а також як висловити та зберегти власні спогади про події, які впливають на все наше життя.





ІСТОРІЯ З ВИСТАВКИ

Кругом лампи

На досвітки ходили вишивать, не так, що сам у хаті. Весь кут ходив, молоді дівки. Хто простиню вишивав, хто рушник для себе. Прясти ходили тоже. Посідають кругом лампи, кругом того каганця, і вишивають.

Хлопці прийдуть і якусь дурницю та й устроять. Вони не вишивали, а з хутора йдуть до дівок гулять.

Багато збиралося. Я не брала участь, не вишивала. Скільки мені там год? Це сестра старша.

Ганна, нар. 1938
с. Васьківці, Чернігівська обл.

ПАРТНЕРИ ВИСТАВКИ

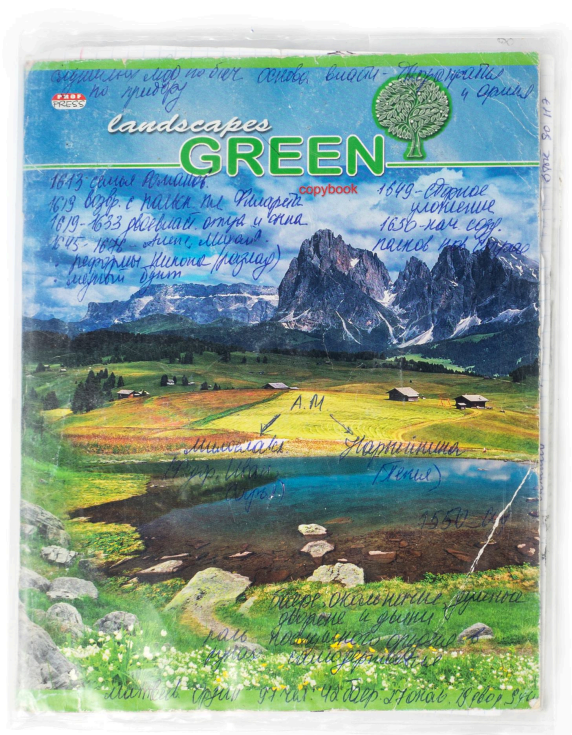
Сила спротиву: кримські історії

Діти, які виростають у Криму, стають свідками системної політики російського окупаційного режиму. На власному досвіді вони відчувають, як це — коли твою ідентичність намагаються знищити, а спротив — зламати.

Через особисті історії тих, хто змушений був покинути рідний дім і розпочати нове життя в інших регіонах України чи за кордоном, виставки Музею воєнного дитинства про Крим розкривають механізми тривалої окупаційної політики. Вони показують, як агресор милітаризує освіту та викривлює історію, аби вплинути на дітей та підлітків і перевиховати їх на свій лад.

Однак спогади дітей про Крим — це ще й свідчення про силу спротиву. Родинні зв'язки, теплі спогади про дім, допитливий розум і щире прагнення справедливості допомагають дітям зберігати свою самобутність і зв'язок із Україною.





ІСТОРІЯ З ВИСТАВКИ

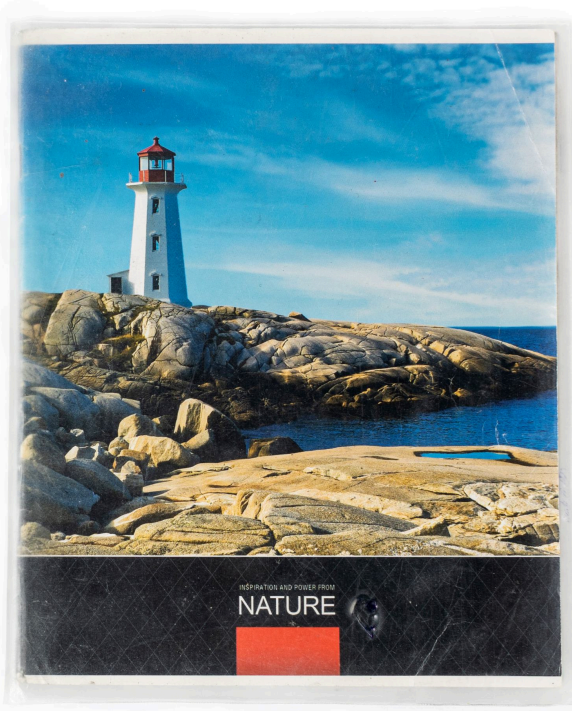
Непереможна держава

До 2014 року в мене було таке насичене, яскраве життя. Потім я перестала світитися в якійсь громадській діяльності, ходити на гуртки. У школі часто дражнилися, що кримські татари — помічники Третього Рейху. Наша класна керівничка щиро вірила, що більша частина кримських татар була колабораціоністами. Я підготувала доповідь, збирала інформацію з усіх джерел, які були доступні, й розповідала, що це все неправдиві дані, але йшло негласне гноблення дітей у школі.

З приходом російської влади в нас забрали всі підручники, видали нові. Я пам'ятаю підручник з історії, а на обкладинці обличчя Путіна. Наша вчителька різко перевзулася, стала розповідати, що Росія велика держава. У голові був дуже сильний дисонанс. Усі розуміли, що йде промивання мізків.

Але минув десь рік, і я почала помічати, що ці дівчата самі стали вірити в те, що Росія — непереможна держава. Вони почали говорити з нами тими ж самими словами, що й історичка.

Сафіє, нар. 2000
м. Сімферополь



ПАРТНЕРИ ВИСТАВКИ



Представництво
Президента України
в Автономній Республіці Крим



КРИМСЬКА
ПЛАТФОРМА

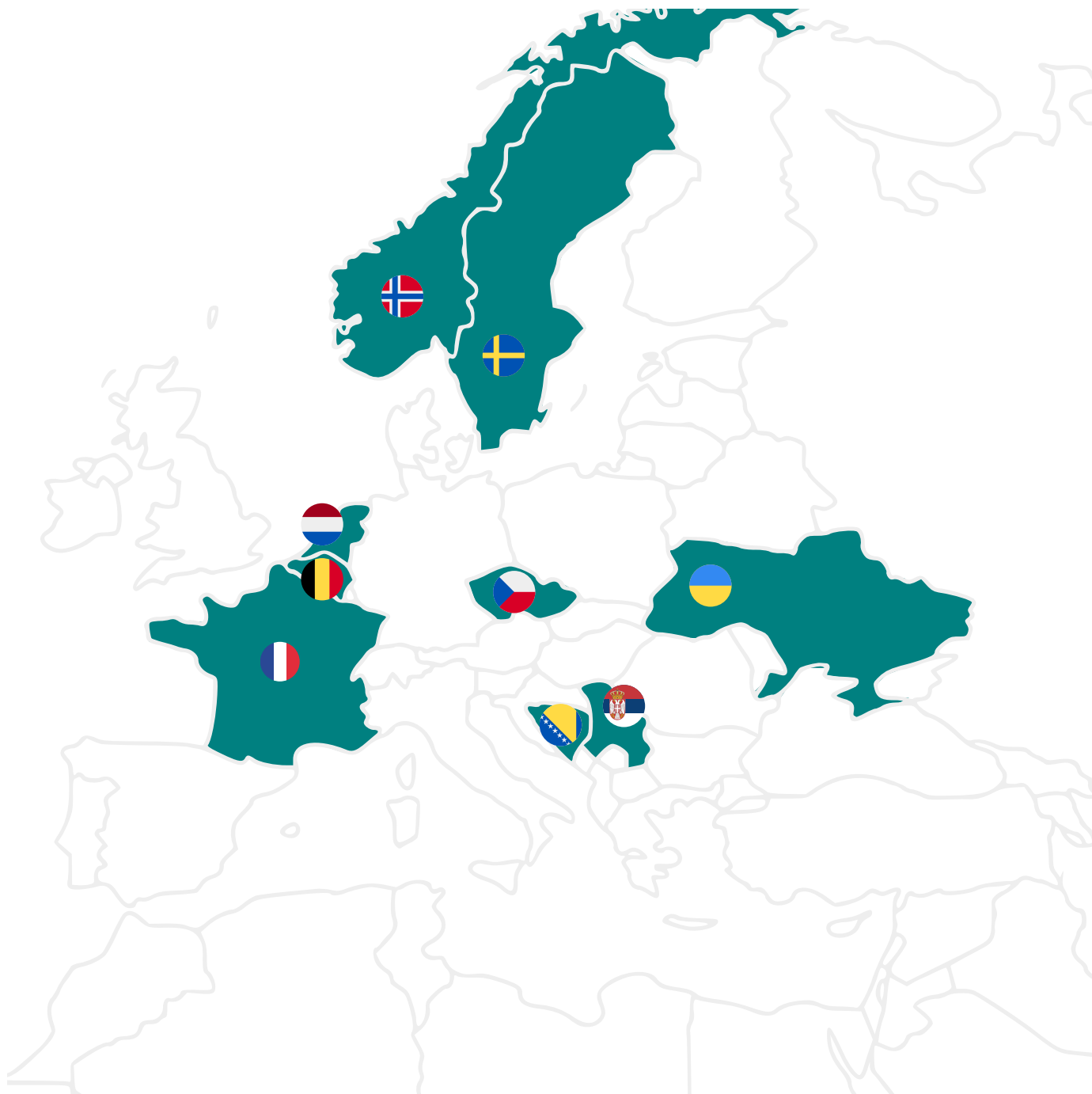


ProPeace

LISTEN

З 2022 року музей започаткував адвокаційні виставки за кордоном під спільною назвою LISTEN, аби привернути увагу до російсько-української війни та її впливу на дітей. Фокусом виставок стали історії, зібрані в Україні.

Виставки LISTEN побували у восьми країнах Європи: Косові, Нідерландах, Норвегії, Румунії, Сербії, Франції, Чехії та Швеції. Їх було представлено на таких важливих дипломатичних майданчиках, як Рада Європи у Страсбурзі та Генеральна конференція Міжнародної ради музеїв (ICOM) у Празі.



03

ПУБЛІЧНІ ПРОГРАМИ

Озимі

Напрям «Публічні програми» в музеї почав діяти 2024 року. Першим заходом у його рамках стала вистава «Озимі» про різноманіття досвідів дорослішання в умовах російсько-української війни. Підлітки створили її під час майстерні документального театру за режисури Андрія Мая.

Учасники та учасниці отримали знання та навички в царині сучасних театральних практик. Щотижня вони відвідували заняття з теорії та практики документального театру й акторської майстерності від менторів Андрія Мая та Пьотра Армяновського.

Відомі діячі сучасного українського театру сформували тематичну рамку учасницьких діалогів, частина з яких лягла в основу вистави: від різних аспектів дорослішання до теми толерантності в суспільстві.

Щоб створити виставу, учасники та учасниці досліджували власний досвід дорослішання. Вони знайомилися, проводили інтерв'ю одне з одним, спостерігали, які теми резонують і що їх хвилює — від реалій сьогодення до думок про майбутнє. На основі цих знахідок і виникла документальна вистава.

У 2024 році виставу показали на п'яти майданчиках Києва, зокрема в Мистецькому Арсеналі та на малій сцені Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка.



ПАРТНЕР ПРОЄКТУ



IMBALANCE

Навесні 2025 року музей запустив лабораторію сучасного мистецтва та документування для підлітків IMBALANCE. Упродовж трьох місяців учасниці досліджували особисті та суспільні зміни, шукали способи їхньої фіксації й переосмислення через мистецтво. Допомогали їм у цьому ментори та куратори виставки Андрій Боруля і Дар'я Молокоєдова.

Під час зустрічей із митцями та менторами учасниці знайомилися з різними художніми підходами: перформансом, відеоартом, інсталяцією та іншими формами сучасного мистецтва.



Вони досліджували, як тіло, рух, звук, матеріал, колір і простір можуть ставати носіями особистого чи колективного досвіду.

На практичних заняттях учасниці розвивали увагу до тіла, простору й навколишнього середовища, працювали з власними спогадами та емоціями. Через мистецькі вправи вони шукали глибший зв'язок між внутрішнім станом і зовнішнім світом, між людиною та природою.

Підсумком лабораторії стала виставка в Довженко-Центрі, де учасниці представили власні мистецькі висловлювання під кураторством менторів.

ПАРТНЕРИ ПРОЄКТУ





ОСВІТА

ОСВІТА

Як говорити з дітьми про пам'ять: за методикою «навчання через експонат»

Вже чотири роки діти в Україні навчаються в умовах повномасштабної війни: у сховищах, під землею або дистанційно. Перед учителями й учительками стоїть надскладне завдання — не лише підтримувати системність навчання, а й допомагати опрацьовувати травматичний досвід.

Як безпечно говорити з дітьми про різні аспекти війни? Як навчити їх емпатії та допомогти озвучити власні переживання, не ретравматизуючи? Відповіддю на ці виклики став новий проєкт Музею воєнного дитинства.

Проєкт створено на основі підходу «навчання через експонат» (object-based learning). Через взаємодію з експонатами та реальними історіями учні й учениці вчать уважно спостерігати, осмислювати й інтерпретувати побачене, розвивають емпатію та критичне мислення. Вони говорять про складні теми в емоційно безпечних умовах, щоб запобігти повторній травматизації.



ПАРТНЕР ПРОЄКТУ



ПАРТНЕРИ



У 2025 році ProPeace (forumZFD) та Музей воєнного дитинства в Україні відзначили п'яту річницю співпраці. На ці п'ять років припали пандемія та повномасштабне російське вторгнення, що досі триває. Проєкту довелося змінити плани, адаптуватися до несприятливих умов, а команді — бути стійкою.

Сьогодні, озираючись на роботу музею в 2025 році, можна впевнено сказати, що наша співпраця й далі приносить неймовірні досягнення. Колекція історій та предметів музею зростає, а на різних виставках в Україні та за її межами відвідувачі й відвідувачки мають можливість побачити війну з точки зору дитини.

Музей став упізнаваною та шанованою організацією у сфері роботи з минулим. Команда активно ділиться своїм досвідом із колегами, тестує нові підходи та розвиває партнерські відносини. Ми у ProPeace дуже підтримуємо музей, пишаємося його чудовою роботою й продовжуємо нашу плідну співпрацю.

Зорніца Попова-Глоджані

директорка української програми ProPeace (forumZFD)

Об'єднання зусиль держави та громадських організацій — найдієвіший інструмент у боротьбі за наше майбутнє. Особливо це цінно й важливо зараз, коли Україна бореться за повернення викрадених Росією дітей. Разом із музеєм ми можемо гучніше говорити зі світом про історії дітей Криму, які були змушені жити в окупації або покинути свій дім. Водночас ми документуємо російські воєнні злочини, про які світ говоритиме ще довго.

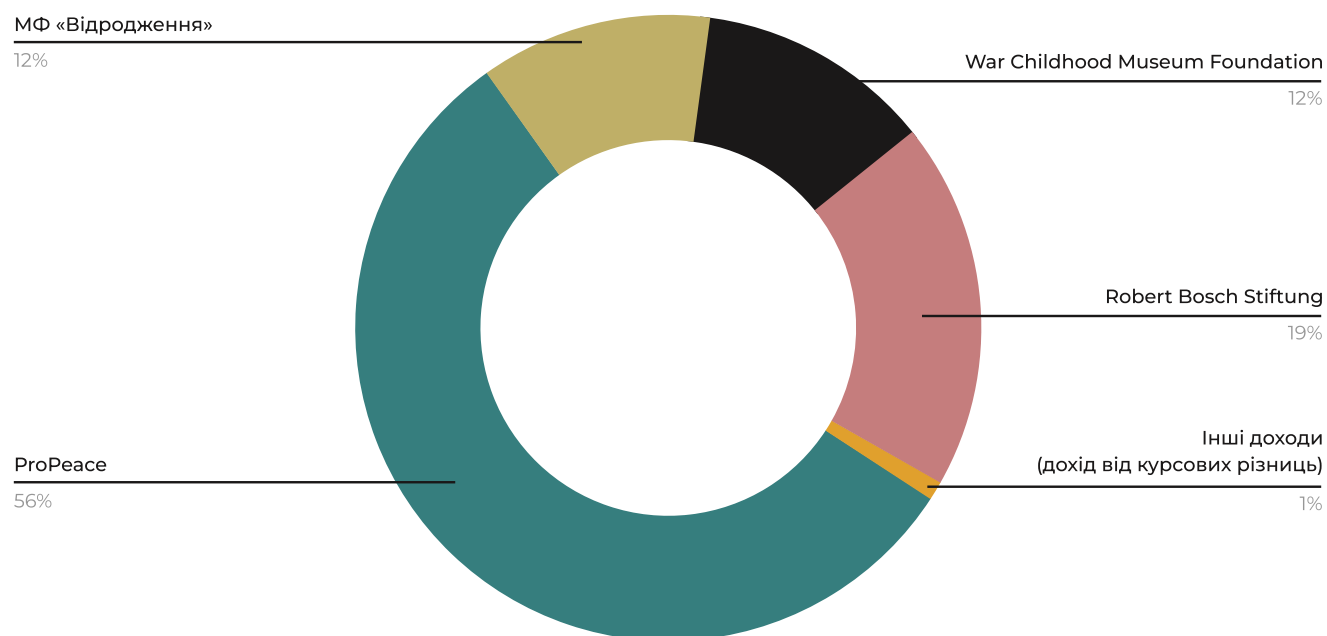
Денис Чистіков

заступник Постійного Представника
Президента України в АР Крим



ФІНАНСИ

Доходи: 12 104 409,62 грн



Витрати: 11 732 483,29 грн

 warchildhood.org/ua

 [warchildhood.ua](https://www.instagram.com/warchildhood.ua)

 Музей воєнного дитинства

 War Childhood Museum Ukraine

 info.ukraine@warchildhood.org

